

HET EEUWIGE LEVEN

Eerder verschenen van Matt Haig:

Redenen om te blijven leven

De wezens

Matt Haig

Het eeuwige leven

Vertaald door Monique ter Berg

Lebowski Publishers, Amsterdam 2018

Oorspronkelijke titel: *How to Stop Time*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Canongate Books Ltd, 2018, 14 High Street, Edinburgh EH1 1TE.

© Matt Haig, 2017

© Vertaling uit het Engels: Monique ter Berg, 2018

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2018

Omslagbeeld: Canongate Books Ltd

Omslagontwerp: Peter de Lange

Auteursfoto: © Jonathan Ring

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 4016 8

ISBN 978 90 488 4017 5 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Andrea

Ik moet vaak denken aan wat Hendrich, meer dan een eeuw geleden, in zijn appartement in New York tegen me zei.

‘Regel één is dat je niet verliefd wordt,’ zei hij. ‘Er zijn ook andere regels, maar dit is de belangrijkste. Niet verliefd worden. Niet verliefd blijven. Niet dagdromen over liefde. Als je je daar maar aan houdt, komt het wel goed met je.’

Door de kringelende rook van zijn sigaar staarde ik naar Central Park, waar door de orkaan ontwortelde bomen lagen.

‘Ik vraag me af of ik ooit nog van iemand zal houden,’ zei ik.

Hendrich glimlachte, duivelachtig als hij kon zijn. ‘Oké. Natuurlijk mag je van eten, muziek, champagne en van zeldzaam zonnige oktobermiddagen genieten. Je mag van het uitzicht op een waterval houden en van de geur van oude boeken, maar van mensen houden is verboden terrein. Hoor je me? Hecht je niet aan mensen en probeer zo min mogelijk voor andere mensen te voelen. Anders word je langzaam gek...’

DEEL EEN

Leven tussen de eendagsvliegen

Ik ben oud.

Dat is het belangrijkste om te vertellen. En je zult het waarschijnlijk niet geloven. Als je me ziet, denk je vermoedelijk dat ik rond de veertig ben, maar dan heb je het goed mis.

Ik ben óúd – oud op de manier waarop een boom, een weekdier als de noordkromp of een schilderij uit de Renaissance oud is.

Om je een idee te geven: meer dan vierhonderd jaar geleden, op 3 maart 1581, werd ik geboren in de slaapkamer van mijn ouders op de tweede verdieping van een klein Frans kasteel dat vroeger mijn huis was. Kennelijk was het die dag warm voor de tijd van het jaar, want mijn moeder had de verpleegster gevraagd alle ramen open te zetten.

‘God glimlachte naar je,’ zei mijn moeder. Hoewel ze daaraan had kunnen toevoegen dat – als Hij bestaat – die glimlach sindsdien een frons is geweest.

Mijn moeder is al heel lang geleden gestorven. Ik daarentegen niet.

Ik heb namelijk een aandoening.

Een hele tijd heb ik het als een ziekte beschouwd, maar ‘ziekte’ is niet het goede woord. Ziekte suggereert ziek zijn en wegwijnen. Ik kan beter het woord ‘aandoening’ gebruiken. Weliswaar een zeldzame, maar geen unicum. Eentje waar geen mens iets over weet, tot iemand het zelf heeft.

In de officiële medische tijdschriften wordt de aandoening niet genoemd. Er is ook geen officiële benaming voor. De eerste gerespecteerde arts die er rond 1890 een naam aan gaf, noemde het

‘anageria’ met een zachte ‘g’, maar om redenen die later duidelijk zullen worden, bereikte die term nooit het grote publiek.

De aandoening ontwikkelt zich rond de puberteit. Daarna gebeurt er niet zoveel meer. Aanvankelijk merkt het ‘slachtoffer’ niet dat hij het heeft. Per slot van rekening worden mensen elke dag wakker en zien ze hetzelfde gezicht in de spiegel als gisteren. Van dag tot dag, van week tot week, zelfs van maand tot maand veranderen mensen nauwelijks zichtbaar.

Maar na verloop van tijd, op een verjaardag of een andere jaarlijkse mijlpaal, begint het anderen op te vallen dat je niet ouder wordt.

In werkelijkheid is de persoon niet gestopt met ouder worden. Hij veroudert op precies dezelfde manier. Alleen veel langzamer. Het tempo van het verouderingsproces bij degenen met anageria varieert enigszins, maar doorgaans is het een verhouding van 1:15. Soms telt elke dertien of veertien jaar voor één jaar, maar bij mij ligt het dichterbij de vijftien.

Onsterfelijk zijn we dus niet. Onze lichamen en geesten staan niet stil. Volgens de recentste, voortdurend veranderende wetenschappelijke inzichten openbaren de verschillende aspecten van ons verouderingsproces – de moleculaire degeneratie, de verknoping van cellen in het weefsel, de cellulaire en moleculaire mutaties (inclusief de belangrijkste, die in het nucleaire DNA) – zich alleen in een ander tijdsbestek.

Mijn haar zal grijs worden. Ik zou kaal kunnen worden. Het is wachten op artrose en gehoorverlies. Net zo waarschijnlijk zal mijn gezichtsvermogen van leeftijdgerelateerde verziendheid te lijden krijgen. Uiteindelijk zal ik aan spiermassa en mobiliteit inboeten.

Een eigenaardigheid van anageria is dat het je een verhoogd immuunsysteem verschaft, waardoor je wordt beschermd tegen veel (niet alle) virale en bacteriële infecties, maar uiteindelijk wordt ook dat minder. Niet om je met wetenschappelijke kennis te vervelen, maar het lijkt erop dat ons beenmerg tijdens onze piekjaren meer

hematopoëtische stamcellen produceert – de cellen die leiden tot witte bloedcellen – hoewel ik moet opmerken dat ons dat niet behoedt voor verwondingen of ondervoeding en dat het niet blijvend is.

Denk dus niet dat ik een soort sexy vampier ben, voor eeuwig en altijd op zijn viriele hoogtepunt. Hoewel het kan aanvoelen alsof je voor eeuwig en altijd in de tijd vastzit, als er op basis van je uiterlijk maar een jaar of tien is verstreken tussen de dood van Napoleon en de eerste man op de maan.

Een van de redenen waarom mensen niet van ons bestaan weten, is dat de meeste mensen het niet willen geloven.

In de regel accepteren menselijke wezens dingen gewoon niet als die niet in hun wereldbeeld passen. Je kunt makkelijk genoeg ‘Ik ben vierhonderdnegenendertig’ zeggen, maar het antwoord is meestal: ‘Ben je gek?’

Een andere reden waarom mensen niet van ons bestaan weten, is dat we worden beschermd. Door een soort organisatie. Iedereen die achter ons geheim komt en erin gelooft, ontdekt dat zijn korte leven nog wat korter wordt. Het gevaar komt dus niet alleen van gewone mensen.

Het komt ook van binnenuit.

Sri Lanka, drie weken geleden

Chandrika Seneviratne lag onder een boom, in de schaduw, een meter of honderd van de tempel. Mieren krioelden over haar gerimpelde gezicht. Haar ogen waren gesloten. Ik hoorde geritsel tussen de bladeren, keek omhoog en zag een aap die me aandachtig opnam.

Ik had de chauffeur van de tuktuk gevraagd om me naar de tempel te brengen waar ik apen kon spotten. Hij had me verteld dat deze roodbruine soort met het bijna onbehaarde gezicht een rilewa-aap was.

‘Ernstig bedreigd,’ had de chauffeur gezegd. ‘Er zijn er niet veel meer van. Dit is hun plek.’

De aap schoot weg. Verdween tussen het gebladerte.

Ik voelde de hand van de vrouw. Die was koud. Ik nam aan dat ze hier al een dag had gelegen, aan haar lot overgelaten. Ik hield haar hand vast en moest huilen. Mijn gevoelens waren moeilijk onder woorden te brengen. Een aanzwellende golf van spijt, opluchting, verdriet en angst. Ik was verdrietig dat Chandrika mijn vragen niet meer kon beantwoorden. Maar ik was ook opgelucht dat ik haar niet hoefde te doden. Ik wist dat ze moest sterven.

De opluchting veranderde van gedaante. Het kan de stress geweest zijn, de zon of de eier-*hoppas* van het ontbijt, maar ik moest overgeven. En toen werd het me duidelijk. *Ik kan dit niet langer.*

Mijn telefoon had geen ontvangst bij de tempel, dus wachtte ik tot ik in mijn hotelkamer in het oude vestingstadje Galle was voordat ik, van onder mijn van de hitte plakkerige klamboe en starend naar

de zinloos trage plafondventilator, Hendrich belde.

‘Je hebt gedaan wat je moest doen?’ vroeg hij.

‘Ja,’ antwoordde ik, wat maar de halve waarheid was. Het door hem gewenste resultaat was immers behaald. ‘Ze is dood.’ Toen stelde ik de vraag die ik altijd stel. ‘Heb je haar gevonden?’

‘Nee,’ zei hij, net als altijd. ‘Nee, nog niet.’

Nog. Dat woord kon je tientallen jaren in zijn greep houden. Maar deze keer had ik meer vertrouwen.

‘Hendrich, alsjeblieft. Ik wil een gewoon leven. Ik wil dit niet doen.’

Hij zuchtte vermoeid. ‘Ik moet je spreken. Het is te lang geleden.’

Los Angeles, twee weken geleden

Hendrich was terug in Los Angeles. Sinds de jaren twintig had hij daar niet meer gewoond en hij dacht dat het er inmiddels veilig genoeg was, dat er niemand meer in leven was die zich hem zou herinneren. Hij had een groot huis in Brentwood dat dienstdeed als het hoofdkwartier van het Albatros Genootschap. Brentwood was perfect voor hem. Een naar geraniums geurende wijk met grote huizen achter hoge hekken, hagen en muren, met straten waar geen kip te bekennen viel en alles, zelfs de bomen, er perfect uitzag, op het steriele af.

Ik schrok nogal toen ik Hendrich met een laptop op schoot in een luie stoel naast zijn grote zwembad zag zitten. Gewoonlijk zag Hendrich er vrijwel hetzelfde uit, maar nu viel me op dat er iets veranderd was. Hij zag er jónger uit. Nog steeds oud en stram van de artrose, maar, nou ja, beter dan hij er in de laatste eeuw had uitgezien.

‘Hé Hendrich,’ zei ik, ‘je ziet er goed uit.’

Hij knikte alsof dat niet nieuw voor hem was. ‘Botox. En een wenkbrauwlift.’

Het was niet eens grappig bedoeld. In dit leven was hij een voormalig plastisch chirurg. Zijn voorgeschiedenis was dat hij na zijn pensioen van Miami naar Los Angeles was verhuisd. Op die manier omzeilde hij de vraag waarom hij geen cliënten uit Los Angeles had. Hier heette hij Harry Silverman. (‘Silverman. Vind je het geen mooie naam? Het klinkt als een ouder wordende superheld. Wat ik min of meer ook ben.’)

Ik nam de luie stoel die nog vrij was. Rosella, zijn hulp, kwam

ons twee smoothies in de kleur van de zonsondergang brengen. Hendrichs handen zagen er oud uit. Levertvlekken, een slappe huid en blauwe aderen. Gezichten konden beter liegen dan handen.

‘Duindoorn. Te gek. Smaakt naar hasj. Probeer maar.’

Verbazingwekkend aan Hendrich was dat hij echt met de tijd meeging. Volgens mij had hij dat altijd al gedaan. In elk geval vanaf 1890. Eeuwen geleden was hij als tulpenverkoper waarschijnlijk ook zo geweest. Het was vreemd. Hij was ouder dan ieder van ons, maar hij ging altijd mee op de stroom van welke tijdgeest dan ook.

‘Het punt is,’ zei hij, ‘dat je er in Californië alleen ouder uit kunt zien door er jonger uit te zien. Als je boven de veertig je voorhoofd nog kunt bewegen, worden mensen erg wantrouwig.’

Hij vertelde dat hij een paar jaar in Santa Barbara had gewoond, maar er een beetje verveeld raakte. ‘Santa Barbara is aangenaam. De hemel, maar dan met wat meer verkeer. Alleen gebeurt er nooit iets in de hemel. Ik woonde in de heuvels. Dronk elke avond de plaatselijke wijn. Maar ik werd er gek van. Ik kreeg de ene paniekaanval na de andere. Ik heb meer dan zeven eeuwen geleefd en nog nooit één paniekaanval gehad. Ik heb oorlogen en revoluties meegemaakt. Prima. Maar ik kom naar Santa Barbara en word wakker in mijn comfortabele villa met een hart dat als een razende tekeergaat en het gevoel alsof ik in mezelf zit opgesloten. Maar Los Angeles is van een andere orde. In Los Angeles ben ik helemaal tot rust gekomen, neem dat maar van me aan...’

‘Tot rust komen. Dat moet fijn zijn.’

Hij keek me een tijdje aandachtig aan, alsof ik een kunstwerk met een diepere betekenis was. ‘Wat is er aan de hand, Tom? Heb je me gemist?’

‘Zoiets.’

‘Waar gaat het om? Was het in IJsland zo beroerd?’

Voor mijn korte opdracht in Sri Lanka had ik een jaar of acht in IJsland gewoond. ‘Het was eenzaam.’

‘Maar na je verblijf in Toronto was je daar toch naar op zoek? Van

al die mensen om je heen werd je pas echt eenzaam, zei je toen. En, trouwens, zo zijn we, Tom. We zijn eenlingen.'

Ik haalde adem alsof de volgende zin iets was waar ik onderdoor moest zwemmen. 'Ik wil geen eenling meer zijn. Ik wil eruit.'

Het bleef stil. Hij vertrok geen spier. Ik keek naar zijn verweerde handen en gezwollen knokkels. 'Er is geen uit, Tom. Dat weet je. Je bent een albatros. Je bent geen eendagsvlieg. Je bent een albatros.'

Het idee achter die namen was simpel: albatrossen werden vroeger gezien als zeer langlevende schepsels. Feit is dat ze maar zestig worden; veel minder dan bijvoorbeeld de Groenlandse haaien die wel vierhonderd worden, of de noordkrompen die wetenschappers ook wel 'Ming' noemen omdat ze tijdens de Ming-dynastie werden geboren, meer dan vijfhonderd jaar geleden. Maar hoe dan ook, we waren albatrossen. Of kortweg alba's. En ieder ander menselijk wezen op aarde werd uitgemeakt voor een eendagsvlieg: het kortlevende waterinsect dat een hele levenscyclus doorloopt in één dag, of – in het geval van een ondersoort – vijf minuten.

Als Hendrich het over andere, gewone menselijke wezens had, gebruikte hij altijd het woord 'eendagsvliegen'. Ik vond zijn woordkeus – een woordkeus die ik me volledig eigen had gemaakt – steeds belachelijker.

Albatrossen. Eendagsvliegen. De onnozelheid ervan.

Ondanks zijn leeftijd en intelligentie was Hendrich eigenlijk onvolwassen. Hij was een kind. Een onvoorstelbaar oud kind.

Dat was het deprimerende van andere alba's kennen. Je beseftte dat je niet speciaal was. We waren geen superhelden. We waren gewoon oud. En in gevallen als die van Hendrich maakte het niet zoveel uit hoeveel jaren of decennia of eeuwen er voorbij waren gegaan, want je had altijd te maken met de beperkingen van je persoonlijkheid. Geen enkele uitbreiding van tijd of plaats kon daar iets aan veranderen. Je kon nooit aan jezelf ontsnappen.

'Om eerlijk te zijn: ik vind dat je weinig respect toont,' zei hij. 'Na alles wat ik voor je heb gedaan.'

‘Ik waardeer wat je voor me hebt gedaan...’ zei ik aarzelend. Wat had hij eigenlijk voor me gedaan? Wat hij me had beloofd, was niet gebeurd.

‘Besef je wat de moderne samenleving van je vraagt, Tom? Vroeger is voorbij. Je kunt niet meer zomaar verhuizen en je naam aan het parochieregister laten toevoegen. Heb je enig idee hoeveel het me heeft gekóst om jou en de andere leden steeds te beschermen?’

‘Nou, dan kan ik je wat kosten besparen.’

‘Ik ben altijd heel duidelijk geweest: dit is een straat met eenrichtingsverkeer...’

‘Eenrichtingsverkeer waar ik nooit om heb gevraagd.’

Hij zoog aan zijn rietje, zijn gezicht vertrok toen hij zijn smoothie proefde.

‘Is dat niet het hele leven? Luister, jongen...’

‘Zo kun je me toch nauwelijks noemen.’

‘Je hebt gekozen. Het was jouw keus om naar dokter Hutchinson te gaan...’

‘En dat zou ik nooit gedaan hebben als ik had geweten hoe het met hem zou aflopen.’

Hij draaide rondjes met zijn rietje, zette het glas op het tafeltje naast hem om een glucosaminesupplement tegen zijn artritis te nemen.

‘Anders moest ik jóú laten doden.’ Hij lachte schor om aan te geven dat het een grap was. Maar dat was het niet. Natuurlijk was het geen grap. ‘Oké, deal, een compromis. Ik geef je precies het leven dat je wenst – welk leven dan ook – maar elke acht jaar krijg je als gewoonlijk een telefoontje en moet je, voor je je volgende identiteit kiest, iets voor me doen.’

Dat had ik uiteraard eerder gehoord. Hoewel dat ‘welk leven dan ook’ nooit echt aan de orde was. Hij deed een aantal suggesties en ik koos er eentje uit. En mijn antwoord had hij ook vaker gehoord.

‘Heb je nieuws over haar?’ Het was een vraag die ik al honderd keer had gesteld, maar hij had nog nooit zo zielig, zo wanhopig geklonken.

Hij keek naar zijn drankje. ‘Nee.’

Het viel me op dat hij wat sneller antwoord gaf dan normaal. ‘Hendrich?’

‘Nee. Nee, niets. Maar we vinden nieuwe mensen bij de vleet. Afgelopen jaar meer dan zeventig. Weet je nog waarmee we begonnen? Vijf was al een goed jaar. Als je haar nog steeds wilt vinden, zou je gek zijn om er nu uit te stappen.’

Vanuit het zwembad klonk wat gespetter. Ik liep naar de rand van het bad en zag een kleine muis die een kansloze poging deed langs een waterfilter te zwemmen. Ik knielde en viste het beestje eruit. Hij schoot weg naar het perfect verzorgde gras.

Hij had me en dat wist hij. Levend was er geen ontsnappen aan. En zelfs als dat wel zou kunnen, was het makkelijker om te blijven. Het bood een zeker comfort – net als een verzekering.

‘Welk leven dan ook?’

‘Welk leven dan ook.’

Hendrich kennende, ben ik ervan overtuigd dat hij verwachtte dat ik iets extravagants en duurs zou vragen. Dat ik in een jacht aan de Amalfikust wilde wonen of in een penthouse in Dubai. Maar ik had me erop voorbereid en wist wat ik ging zeggen. ‘Ik wil terug naar Londen.’

‘Londen? Daar is ze waarschijnlijk niet, hoor.’

‘Dat weet ik. Maar ik wil er gewoon zijn. Om me weer thuis te voelen. En ik wil leraar worden. Geschiedenisleraar.’

Hij lachte. ‘Geschiedenisleraar. Op een middelbare school?’

‘In Engeland zeggen ze “voortgezet onderwijs”. Maar inderdaad, geschiedenisleraar op een middelbare school. Volgens mij is dat een goede keus.’

Hendrich glimlachte en keek me lichtelijk verward aan, alsof ik kip had besteld in plaats van kreeft. ‘Perfect. Zeker. Nou ja, dan moeten we wat regelen, en...’

En terwijl Hendrich doorpraatte, zag ik het muisje onder de haag verdwijnen, in het schemerduister, de vrijheid tegemoet.

Londen, nu

Londen. De eerste week van mijn nieuwe leven.

Het kantoor van de directeur van Oakfield School.

Ik doe mijn best om normaal te doen. Dat wordt steeds lastiger. Het verleden wil erdoorheen breken.

Nee.

Het is er al doorheen gebroken. Het verleden is altijd aanwezig. De kamer ruikt naar oploskoffie, ontsmettingsmiddel en acryltapijt, maar er hangt een poster van Shakespeare.

Het portret dat je altijd van hem ziet. Een kalend hoofd, bleke huid, de wezenloze blik van een junkie. Hij lijkt helemaal niet op Shakespeare.

Ik richt mijn blik weer op Daphne Bello, de directeur. Ze heeft oranje oorringetjes in. In haar zwarte haar zitten een paar grijze haren. Ze glimlacht naar me. Een melancholieke glimlach. Het type glimlach dat niemand voor zijn veertigste kan produceren. Het type dat zowel droevig als uitdagend als geamuseerd is.

‘Ik werk hier al heel lang.’

‘Werkelijk?’ vraag ik.

Buiten verdwijnt een verre politiesirene in het niets.

‘Tijd,’ zegt ze, ‘is iets vreemds, vindt u niet?’

Voorzichtig houdt ze haar koffiebekertje bij de rand vast en ze zet het naast haar computer.

‘Bijzonder vreemd,’ val ik haar bij.

Ik vind Daphne aardig. Ik vind dit een prettig sollicitatiegesprek. Ik vind het fijn om weer in Londen te zijn, terug in de wijk Tower

Hamlets. En om te solliciteren naar een gewone baan. Het is zo heerlijk om je een keer, nou ja, gewóón te voelen.

‘Ik ben nu al zo’n dertig jaar lerares. En ik zit al weer twintig jaar hier. Wat een deprimerend idee. Al die jaren. Ik ben zo oud.’ Ze zucht door haar glimlach heen.

Ik heb het altijd grappig gevonden als mensen dat zeggen.

‘Dat zou je niet zeggen,’ is het enige wat je dan kunt zeggen, dus dat zeg ik.

‘Charmeur! Bonuspunten!’ Ze lacht een lach die twee octaven de hoogte in schiet.

Ik stel me de lach voor als een onzichtbare vogel, iets exotisch, uit Saint Lucia (waar haar vader vandaan kwam), die opvliegt in de grijze lucht achter het raam.

‘O, om weer jong te zijn, net als u,’ grinnikt ze.

‘Eenenveertig is nou niet echt jong,’ zeg ik en ik benadruk het lachwekkende getal.

Eenenveertig. Eenenveertig. Dat ben ik.

‘U ziet er heel goed uit.’

‘Ik kom net terug van vakantie. Dat zal het zijn.’

‘Naar een fijne plek?’

‘Sri Lanka. Ja, het was fijn. Ik heb schildpadden in zee gevoerd...’

‘Schildpadden?’

‘Ja.’

Ik kijk uit het raam en zie een vrouw met een troep schoolkinderen in uniform naar het sportveld lopen. Ze stopt, draait zich naar hen toe en ik zie haar gezicht als ze iets onverstaanbaars tegen hen zegt. Ze heeft een bril op, draagt een spijkerbroek en een lang vest dat zachtjes beweegt in de wind en ze doet een lok achter haar oor. Nu lacht ze om iets wat een leerling zegt. Door het lachen licht haar gezicht op en even ben ik gebiologeerd.

‘O,’ zegt Daphne als ze mijn blik volgt. Ik geneer me. ‘Dat is Camille, onze lerares Frans. Ze is volstrekt uniek. De kinderen zijn

dol op haar. Ze krijgt ze altijd mee naar buiten... Franse les, *al fresco*. Zo'n soort school is dit.'

'Ik heb begrepen dat jullie hier veel goed werk hebben verricht,' zeg ik om de draad van het gesprek weer op te pakken.

'Ik doe mijn best. Dat doen we allemaal. Maar soms is het vergeefse moeite. Dat is mijn enige zorg over uw sollicitatie. Uw referenties zijn geweldig. En ik ben ze allemaal nagegaan...'

Dat luchtte me op. Niet dat ze de referenties was nagegaan, maar dat er iemand was geweest die de telefoon had opgenomen of een mailtje had beantwoord.

'... maar dit is geen scholengemeenschap op het platteland van Suffolk. Dit is Londen. Dit is Tower Hamlets.'

'Kinderen zijn kinderen.'

'En het zijn geweldige kinderen. Maar dit is een andere omgeving. Ze hebben hier niet dezelfde privileges. Ik ben bang dat u een nogal beschermd leven hebt gehad.'

'Dat zal u verbazen.'

'En een heleboel leerlingen hebben het al lastig genoeg met het heden, laat staan met het verleden. Ze houden zich vooral bezig met de wereld om hen heen. Maatschappelijke betrokkenheid is de sleutel. Hoe zou u de geschiedenis tot leven willen brengen?'

Een makkelijkere vraag bestond niet. 'Je hoeft geschiedenis helemaal niet tot leven te brengen. Geschiedenis is al levend. Wij zijn geschiedenis. Geschiedenis gaat niet over politici of koningen en koninginnen. Geschiedenis is iedereen. Het is alles. Het is uw koffie. Aan de hand van een kop koffie kun je bijna de hele geschiedenis van het kapitalisme, het Britse Rijk en de slavernij uitleggen. Het is ongelooflijk hoeveel bloed er heeft gevloeid en hoeveel ellende er heeft plaatsgevonden zodat wij hier koffie uit onze bekertjes kunnen zitten drinken.'

'Zo zorg je er wel voor dat ik er geen zin meer in heb.'

'O, pardon. Maar het punt is: geschiedenis is overal. Het gaat erom dat mensen dat doorkrijgen. Je kunt er plaatsnemen mee begrijpen.'

‘Oké.’

‘Geschiedenis gaat over mensen. Iedereen houdt van geschiedenis.’

Daphne kijkt me weifelend aan, ze trekt haar hoofd wat in en haar wenkbrauwen gaan omhoog. ‘Bent u daar zeker van?’

Ik knik even. ‘Je moet ze gewoon laten beseffen dat alles wat ze zeggen en doen en zien, ze alleen maar zeggen en doen en zien dankzij hun voorgangers. Dankzij Shakespeare. Dankzij iedere mens die ooit heeft geleefd.’

Ik kijk uit het raam. We bevinden ons op de derde verdieping en hebben mooi uitzicht, ondanks de grijze Londense motregen. Ik zie een oud georgiaans gebouw waar ik vaak langs ben gelopen.

‘Dat gebouw, dat gebouw daar. Dat met al die schoorstenen. Dat was vroeger een gesticht. En daar’ – ik wijs naar een ander, lager, bakstenen gebouw – ‘was het oude slachthuis. De botten gebruikten ze vroeger om porselein van te maken. Als we er tweehonderd jaar geleden langs waren gelopen, hadden we aan de ene kant het gekerm gehoord van de mensen die door de samenleving gek waren verklaard, en aan de andere kant het gekerm van het vee...’

Als, als, als.

Ik wijs naar het leistenen dak van het huizenblok in het oosten.

‘En daar, in de bakkerij aan Old Ford Road, daar kwamen Sylvia Pankhurst en de suffragettes uit Oost-Londen bij elkaar. Niet ver van de oude luciferfabriek stond een groot, niet te missen bord waarop met goudkleurige verf STEMRECHT VOOR VROUWEN was geschreven.’

Daphne schrijft iets op. ‘En je maakt muziek, zie ik. Gitaar, piano én viool.’

En luit, zeg ik niet. En mandoline. En citer. En tinwhistle.

‘Ja.’

‘Je steekt Martin de loef af.’

‘Martin?’

‘Onze muziekleraar. Kansloos. Hij is kansloos. Kan nauwe-

lijks een triangel bespelen. Maar vindt zichzelf een rockster. Arme Martin.'

'Ik ben dol op muziek. Ik maak graag muziek. Maar het lijkt me moeilijk om er les in te geven. Ik heb het altijd moeilijk gevonden om over muziek te praten.'

'Anders dan over geschiedenis?'

'Anders dan over geschiedenis.'

'En je lijkt op de hoogte van het huidige leerplan.'

'Ja,' lieg ik met gemak. 'Zeker weten.'

'En je bent nog lekker jong.'

Ik haal mijn schouders op en trek het gezicht dat ik denk te moeten trekken.

'Ik ben zesenvijftig, dus eenenveertig is jong, geloof me maar.'

Zesenvijftig is jong.

Achtentachtig is jong.

Honderddertig is jong.

'Een knap oude eenenveertigjarige dan.'

Ze glimlacht. Ze klikt met haar balpen. En nog een keer. Elke klik is een moment. De eerste klik, een pauze, en dan de tweede klik. Hoe langer je leeft, des te moeilijker het wordt. Om ze te pakken. Elk moment opnieuw. Om je ergens anders te bevinden dan in het verleden of in de toekomst. Om in het hier en nu te zijn.

Voorgoed bestaat uit hedens, zei Emily Dickinson. Maar hoe ben je in het nu? Hoe weerhoud je de schimmen van alle andere nu's ervan zich te melden? Kortom, hoe leef je?

Ik dwaal af.

Dat gebeurt vaker de laatste tijd. Ik had er al van gehoord. Van andere alba's die het erover hadden. Je bereikt het midden van je leven en je krijgt te veel gedachten. De herinneringen dijen uit. Je krijgt meer hoofdpijn. Vandaag is mijn hoofdpijn niet zo erg, maar hij is er wel.

Ik probeer me te concentreren. Ik probeer me vast te houden aan dat andere nu, een paar ogenblikken geleden, toen ik genoot van

het gesprek. Genoot van de verhoudingswijze alledaagsheid. Of de illusie ervan.

Er is geen alledaags.

Niet voor mij.

Ik probeer me te concentreren. Ik kijk naar Daphne die haar hoofd schudt en lacht, maar nu wat zachter, alsof ze iets verzwijgt. Iets verdrietigs, denk ik, als ik haar plotseling afwezige ogen zie. ‘Goed, ik moet zeggen dat ik nogal onder de indruk ben van jou en je sollicitatie, Tom.’

Tom.

Tom Hazard.

Mijn naam – mijn oorspronkelijke naam – was Estienne Thomas Ambroise Christophe Hazard. Daar begon het mee. Sindsdien heb ik veel, heel veel namen gehad en ben ik veel, heel veel geweest. Maar toen ik voor het eerst in Engeland kwam, raakte ik de toeters en bellen al snel kwijt en werd ik simpelweg Tom Hazard.

Die naam opnieuw gebruiken voelt als een herhaling. Hij galmt in mijn hoofd. *Tom. Tom. Tom. Tom.*

‘Je beantwoordt aan alle eisen. Maar zelfs als dat niet zo was, kreeg je de baan.’

‘Echt waar? Hoezo?’

Ze kijkt verrast. ‘Je bent de enige sollicitant!’

We lachen even.

Maar de lach sterft eerder dan een eendagsvlieg.

Want dan zegt ze: ‘Ik woon aan Chapel Street. Zegt je dat iets?’

Natuurlijk zegt me dat iets en de vraag treft me als een koude windvlaag. Mijn hoofdpijn speelt op. Ik stel me een appel in de oven voor die op barsten staat. Ik had niet terug moeten komen. Ik had Hendrich hier nooit om moeten vragen. Ik denk aan Rose, aan de laatste keer dat ik haar zag, aan haar grote, radeloze ogen.

‘Chapel Street. Ik geloof het niet. Nee, zegt me niets. Het spijt me.’

‘Maakt niet uit.’ Ze neemt een slok koffie.

Ik kijk naar de poster van Shakespeare. Hij lijkt me als een oude vriend aan te staren. Er staat een citaat onder zijn portret.

Wij weten wel wat we zijn, maar niet wat we worden.

‘Ik heb er een goed gevoel over, Tom. En je gevoel moet je toch volgen?’

‘Ik denk het wel,’ zeg ik, hoewel gevoel het enige was dat ik nooit had vertrouwd.

Ze glimlacht.

Ik glimlach.

Ik sta op en loop naar de deur. ‘Tot september.’

‘Ach! September. September, dat is het zo, de tijd vliegt voorbij. Nog zoiets van ouder worden. De tijd gaat steeds sneller.’

‘Mocht ik willen,’ fluister ik.

Maar ze hoort het niet, want ze zegt: ‘En kinderen.’

‘Wat zegt u?’

‘Door kinderen lijkt het leven ook sneller te gaan. Ik heb er drie. De oudste is tweeëntwintig. Vorig jaar afgestudeerd. Gisteren speelde ze nog met lego, vandaag krijgt ze de sleutels van haar nieuwe flatje. Tweeëntwintig jaar in een oogwenk. Hebt u kinderen?’

Ik pak de deurkruk. Dit is ook een moment. En in dat moment komen duizend andere pijnlijk tot leven.

‘Nee,’ zeg ik, want dat is makkelijker dan de waarheid, ‘ik heb geen kinderen.’

Even lijkt ze wat ongemakkelijk. Ik denk dat ze wil reageren, maar in plaats daarvan zegt ze: ‘Tot snel, meneer Hazard.’

Ik open de deur naar de gang die naar hetzelfde ontsmettingsmiddel ruikt en waar twee tieners tegen de muur staan geleund, net zo verdiept in hun telefoon als devote priesters in hun gebedenboek. Ik keer me om en zie Daphne naar haar beeldscherm kijken. ‘Ja, tot snel.’

Als ik het kantoor van Daphne Bello uit loop en de school achter me laat, ben ik zowel in de eenentwintigste als in de zeventiende eeuw.

Tijdens de anderhalve kilometer naar Chapel Street – een straat met kantoortjes van bookmakers, trottoirs, bushaltes, betonnen lantaarnpalen en halfslachtige graffiti – verkeer ik bijna in een trance. De straten doen te breed aan. En als ik bij Chapel Street ben, ontdek ik wat ik natuurlijk al wist: de huizen die er ooit stonden, zijn er niet meer, zijn eind negentiende eeuw vervangen door grote woningen van rode baksteen, de stijl even sober als de tijd waarin ze werden ontworpen.

Op de hoek waar ooit een kleine verlaten kerk stond en waar ik een nachtwaker kende, staat nu een KFC. Het rode plastic klopt als een zwerende wond. Met mijn ogen dicht loop ik verder, ik probeer te voelen waar het huis oorspronkelijk stond en na een stuk of twintig passen sta ik stil. Ik doe mijn ogen open en zie een halfvrijstaand huis dat in de verste verte niet lijkt op het huis waar ik eeuwen geleden arriveerde. De blanke deur is nu modern blauw. Door het raam zie ik een woonkamer, compleet met tv. Iemand speelt een videospelletje. Op het scherm ontploft een buitenaards wezen.

Mijn hoofd bonst, ik voel me slap en ik moet een stap achteruit doen, alsof het verleden de lucht bijna ijler maakt of invloed heeft op de zwaartekracht. Ik leun lichtjes tegen een auto, maar toch zwaar genoeg om het alarm af te laten gaan.

Het is een hard geluid, als gekerm van pijn, gejammer dat helemaal uit 1623 komt, en ik loop snel door, weg van het huis, de straat uit, en ik zou willen dat ik het verleden net zo makkelijk achter me kon laten.

Londen, 1623

Ik ben maar één keer in mijn leven verliefd geweest. Ik neem aan dat dat me in zekere zin een romanticus maakt. Het idee dat je een ware liefde hebt, dat als die voorbij is niemand daar ooit aan zal kunnen tippen. Een aantrekkelijk idee, maar de realiteit is een verschrikking. Dat je je daarná door al die eenzame jaren heen moet slaan. Om verder te gaan als de zin van je leven is verdwenen.

En Rose was enige tijd de zin van mijn leven.

Maar toen ze weg was, werden de goede herinneringen overschaduwd door de laatste. Een einde dat ook een verschrikkelijk begin was. Die laatste dag met haar. Want het is die dag, de dag dat ik naar Chapel Street ging om haar te zien, die door de eeuwen heen zo bepalend is geweest.

Dus...

Ik stond voor haar deur.

Ik had aangeklopt en wachtte en klopte opnieuw.

De nachtwaker die ik op de hoek van de straat was gepasseerd, kwam op me aflopen.

‘Dit is een gemerkt huis, jongeman.’

‘Ja, dat weet ik.’

‘Je moet daar niet naar binnen gaan... dat is niet veilig.’

Ik strekte mijn hand uit. ‘Hou afstand. Ik ben ook vervloekt. Kom niet dichterbij.’

Dat was natuurlijk een leugen, maar een doeltreffende. De nachtwaker deed haastig een paar stappen achteruit.

‘Rose,’ zei ik door de deur. ‘Ik ben het. Ik ben het, Tom. Ik heb

Grace net gezien. Bij de rivier. Ze zei dat je hier was...'

Het duurde even, maar toen hoorde ik haar stem binnen. 'Tom?'

Het was jaren geleden dat ik die stem had gehoord.

'O Rose, doe open. Ik moet je zien.'

'Dat kan niet, Tom. Ik ben ziek.'

'Dat weet ik. Maar ik krijg het niet. Afgelopen maanden ben ik al bij veel pestlijders in de buurt geweest en ik heb niet eens een koutje opgelopen. Kom op, Rose, doe open.'

Dat deed ze.

En daar was ze, een vrouw. We waren bijna even oud, maar nu zag ze eruit alsof ze tegen de vijftig liep, terwijl ik nog een tiener leek.

Ze had een grauwe huid. Haar gezicht was bezaaid met zweren als een kaart met landstreken. Ze kon nauwelijks rechtop staan. Ik voelde me schuldig omdat ze voor mij haar bed uit had moeten komen, maar ze leek blij om me te zien. Terwijl ik haar weer in bed hielp, praatte ze in half samenhangende zinnen.

'Je ziet er zo jong uit, nog steeds... Je bent nog steeds een jonge man... haast een jongen.'

'Ik heb al een rimpeltje in mijn voorhoofd, kijk maar.' Ik hield haar hand vast. Ze zag de rimpel niet.

'Het spijt me,' zei ze. 'Het spijt me dat ik zei dat je weg moest gaan.'

'Het was een goede beslissing. Mijn bestaan alleen al was gevaarlijk voor je.'

Ik moet ook zeggen dat ik niet zeker weet of de woorden die ik opschrijf ook echt de woorden waren die we tegen elkaar zeiden. Waarschijnlijk niet. Maar zo herinner ik het me en we moeten in elk geval trouw zijn aan onze herinnering van de werkelijkheid, eerder dan aan de werkelijkheid zelf die er nauw aan verwant is, maar nooit precies hetzelfde.

Hoewel ik er absoluut zeker van ben dat ze vervolgens zei, woord voor woord: 'Alles is omgeven door duisternis. Het is een afschuwelijke zinsverbijstering.' En ik voelde het afgrijzen van haar afgrijzen.

Ik denk dat dat de prijs van de liefde is: dat de pijn van de ander onder je huid kruipt alsof het jouw pijn is.

Ze ijlde op de golven van haar delirium.

De ziekte kreeg steeds meer vat op haar, bijna per minuut. Nu was ze mijn tegenpool. Terwijl het leven zich voor mij uitstreckte naar een haast oneindig ver punt in de toekomst, kwam voor Rose het einde steeds dichterbij.

Het was donker in huis. Alle vensters waren dichtgespijkerd. Maar zoals ze daar in haar klamme nachtgoed op bed lag, zag ik haar gezicht toch glanzen als matbleek marmer met de rode en grijze plekken die bezit van haar huid hadden genomen. In haar hals zaten gezwollen ter grootte van een ei. Het was verschrikkelijk haar zo onteerd te zien.

‘Het is goed, Rose. Het is goed.’

Uit angst sperde ze haar ogen wijd open, bijna alsof er iets onder haar schedel zat wat langzaam tegen haar ogen drukte.

‘Stil maar, stil maar... Alles komt goed...’

Wat een bespottelijke woorden. Alles kwam helemaal niet goed. Ze kreunde zachtjes. Haar lichaam kronkelde van pijn.

‘Je moet gaan.’ Haar stem klonk droog.

Ik boog me over haar heen en gaf een kus op haar voorhoofd.

‘Voorzichtig,’ zei ze.

‘Dit is veilig.’ In werkelijkheid wist ik niet zeker of dat waar was. Ik dacht dat het waar was, maar kon het niet weten omdat ik pas tweeënveertig jaar op aarde was (en maar weinig ouder dan de zestien jaar die Rose me eerder gaf). Maar dat kon me niet schelen. In de jaren zonder haar had het leven zijn betekenis verloren.

Hoewel ik Rose sinds 1617 niet had gezien, hielden we nog steeds van elkaar, nog evenveel, en nu deed het pijn. Het deed meer pijn dan welke lichamelijke pijn dan ook.

‘We waren gelukkig, hè Tom?’ Op haar gezicht was een heel flauw glimlachje te zien. Ik herinnerde me dat we jaren geleden op een dinsdagmorgen met zware emmers water gezellig kletsend langs de

Haverschuur liepen. Ik herinnerde me het genot van haar glimlach en haar lijf, als ze niet van pijn kronkelde maar van plezier, en het genot van stil proberen te zijn om haar zusje niet wakker te maken. Ik herinnerde me de lange wandelingen terug van Bankside, de zwerfhonden ontwijkend en uitglijdend in de modder, door niets anders getroost dan door de gedachte dat zij me aan het eind van de tocht thuis opwachtte, en de zin was van alles.

Al die keren, al die gesprekken, al dat álles, teruggebracht tot de simpelste, elementairste waarheid.

‘Dat waren we... Ik hou van je, Rose. Ik hou zoveel van je.’

Ik wilde haar vasthouden, haar konijnenpastei en wat kersen voeren en haar weer beter maken. Ik zag dat ze zoveel pijn had dat ze het liefst zou willen sterven, maar ik wist niet wat dat zou betekenen. Ik had geen idee hoe de wereld dan moest blijven draaien.

Er was nog iets wat ik wilde, een antwoord. Ik hoopte vurig dat ze me dat kon geven.

‘Lieverd, waar is Marion?’ vroeg ik.

Ze starde me lang aan. Ik bereidde me voor op verschrikkelijk nieuws. ‘Ze is gevlucht...’

‘Wat?’

‘Ze leek op jou.’

Het duurde even voordat het tot me doordrong.

‘Is ze gestopt met ouder worden?’

Tussen de zuchten, kuchjes en snikken door begon ze langzaam te vertellen. Ik zei dat ze niets hoefde te zeggen, maar ze vond dat ze het wel moest doen. ‘Ja. Het begon mensen op te vallen toen er jaren voorbijgingen en ze maar niet veranderde. Ik zei haar dat we zouden moeten verhuizen, wat haar erg dwarszat, en Manning kwam langs...’

‘Manning?’

‘En die nacht liep ze weg, Tom. Ik ben nog achter haar aan gend, maar ze was verdwenen. Ze is nooit meer terug geweest. Ik heb geen idee waar ze naartoe is gegaan en of ze veilig is. Je moet

haar proberen te vinden. Je moet voor haar proberen te zorgen... Alsjeblieft, wees sterk, Tom. Vind haar. Met mij komt het wel goed. Ik ga naar mijn broers...'

Ik had me nog nooit zo zwak gevoeld, maar toch wilde ik haar alles geven, zelfs de mythe dat ik sterk zou zijn en later gelukkig zou worden.

'Ik zal sterk zijn, lieve Rose.'

Haar adem was nog maar zwak. 'Natuurlijk.'

'O, Rose.'

Ik moest haar naam steeds opnieuw zeggen en wilde dat ze hem hoorde. Ik moest ervoor zorgen dat ze een levende werkelijkheid bleef.

De tijd is meester, en de tijd eist spoed.

Ze vroeg of ik iets voor haar wilde zingen. 'Wat er ook maar in je hart opkomt.'

'Mijn hart is zo verdrietig.'

'Zing dan iets verdrietigs.'

Ik wilde mijn luit pakken, maar ze hoorde het liefst enkel mijn stem, en hoewel ik niet bepaald trots was op mijn stem, zelfs niet bij Rose, zong ik simpel a capella voor haar.

Haar lachjes de lentes in mijn hart,

Haar fronsen de winters vol met smart...

Ze kon alleen een gepijnigd glimlachje opbrengen en ik voelde de wereld onder me wegglijpen en wilde zelf ook verdwijnen, met haar mee, waar ze ook naartoe ging. Ik had geen idee hoe ik mezelf kon zijn, mijn vreemde en uitzonderlijke zelf, zonder haar. Ik had het geprobeerd, natuurlijk. Ik had de jaren zonder haar overleefd, maar daar bleef het bij. Bij overleven. Een boek zonder woorden.

'Ik ga op zoek naar Marion.'

Ze sloot haar ogen alsof ze gehoord had wat ze als laatste wilde horen.

Ze was nu zo grauw als een januarilucht.

‘Ik hou van je, Rose.’

Haar mond en het lijntje tussen haar bleke, beblaaide lippen speurde ik af naar de geringste beweging, het geringste antwoord, maar ze zweeg. De stilte was verschrikkelijk. Alleen stofjes bewogen nog.

Ik smeekte God, ik vroeg, pleitte en onderhandelde, maar met God viel niet te onderhandelen. God was koppig, doof en blind. Zij ging dood, ik leefde, en er opende zich een zwart, bodemloos gat waar ik in viel en in bleef vallen, eeuwenlang.